

**ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΕΣΠΑ 2021-2027
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΟΜΑΔΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

**CONCEPT PAPER
(ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ)**

Λαμία, Φεβρουάριος 2021

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σχεδιασμός της Προγραμματικής Περιόδου (ΠΠ) 2021-2027 λαμβάνει χώρα σε μία περίοδο κατά την οποία η Ελλάδα βγαίνει από μια 10ετή οικονομική κρίση και αντιμετωπίζει απειλές για την δημόσια υγεία και την οικονομία λόγω της πανδημίας του COVID 19, που είναι σε εξέλιξη από την αρχή του 2020. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η χώρα επιδιώκει τη συστηματική αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας της εθνικής οικονομίας, που θα της επιτρέψει να επιδιώξει τη σύγκλιση των μεγεθών της ελληνικής οικονομίας με την ευρωπαϊκή. Η εθνική στρατηγική ανάπτυξης, η οποία συμπληρώνεται με την πρόσφατη Έκθεση της Επιτροπής Πισσαρίδη, αποτελεί το πλαίσιο τόσο για τη διαμόρφωση του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης «ΕΣΠΑ 2021-2027» όσο και για την εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, που καθορίζουν το πλαίσιο διάθεσης των κοινοτικών πόρων στη χώρα κατά την διάρκεια της νέας προγραμματικής περιόδου.

Ο προγραμματισμός της περιόδου 2021-2027 συμπίπτει με την πορεία προς ολοκλήρωση του Ε.Π. Στερεά Ελλάδα 2014-2020, το οποίο παρουσίασε σημαντικά αποτελέσματα από την υλοποίησή του, παρά το γεγονός ότι αντιμετώπισε κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής σημαντικές καθυστερήσεις, αποτέλεσμα κυρίως μιας σειράς θεσμικών, διαχειριστικών και οργανωτικών προβλημάτων που προσδιόρισαν ευρύτερα τους ρυθμούς υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ) 2014-2020.

Παρά τα προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίστηκαν στη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, κατά την τελευταία 2ετία επιτεύχθηκε σημαντική επιτάχυνση της υλοποίησης του Ε.Π., ως αποτέλεσμα συστηματικών προσπαθειών που καταβλήθηκαν σε επιτελικό και διαχειριστικό επίπεδο, τόσο από τους κεντρικούς φορείς προγραμματισμού (Εθνική Αρχή Συντονισμού και Κεντρικές Ειδικές Υπηρεσίες που εντάσσονται σε αυτήν) όσο και από την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. Στερεά Ελλάδα 2014-2020. Κατά την τελευταία περίοδο, η υλοποίηση του Προγράμματος έχει επιταχυνθεί περαιτέρω, όπως ανακλάται στα δεδομένα χρηματοοικονομικής ολοκλήρωσης που παρουσιάζονται στη συνέχεια, ενώ σημαντική είναι και η συνεισφορά του Επιχειρησιακού Προγράμματος στην αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας του COVID-19 στις επιχειρήσεις και στο ανθρώπινο δυναμικό της Περιφέρειας. Εκτιμάται ότι κατά το επόμενο έτος 2022 θα απορροφηθεί το σύνολο του διαθέσιμου προϋπολογισμού του Προγράμματος.

Το Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2021-2027 σχεδιάζεται ως ένα Πρόγραμμα του νέου ΕΣΠΑ 2021 – 2027 και εντάσσεται στο προγραμματικό πλαίσιο της περιόδου, όπως αυτό προσδιορίζεται από την έκδοση των αναμορφωμένων Κανονισμών των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) και εξειδικεύεται από τις στρατηγικές επιλογές του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027) και τις οδηγίες που παρέχονται από την Εθνική Διαχειριστική Αρχή για τη διαμόρφωση των νέων Προγραμμάτων.

1. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1.1 Υφιστάμενη Κατάσταση

Με βάση την Απογραφή Πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ 2011), η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (ΠΣΤΕ) έχει πληθυσμό 547.390 κατοίκους, ενώ σύμφωνα με στοιχεία του υπολογιζόμενου μόνιμου πληθυσμού στην Περιφέρεια (Δημογραφικά στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, 30/12/2020) ο πληθυσμός της ΠΣΤΕ στις 30/12/2020 εκτιμάται σε **556.002 κατοίκους** και αποτελεί την 8^η πληθυσμιακή Περιφέρεια της χώρας. Η συνολική έκτασή της είναι **15.561 km²** (2η σε έκταση Περιφέρεια της χώρας). Τα παραπάνω μεγέθη διαμορφώνουν μέση πληθυσμιακή πυκνότητα της τάξης των 35,8 κατοίκων/km² (31/12/2020) που είναι κατά πολύ χαμηλότερη από την μέση πληθυσμιακή πυκνότητα της χώρας (82 κατοίκων/km²). Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας μεταξύ των δύο βασικών αναπτυξιακών πόλων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης και η άμεση γεινιάσή της με τον πρώτο, της προσδίδουν σημαντικό αναπτυξιακό πλεονέκτημα, ταυτόχρονα όμως αποτελούν και αιτίες δημιουργίας οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων που επιτείνει η αραιοκατοίκηση και η πληθυσμιακή αποδυνάμωση των ορεινών περιοχών.

Όσον αφορά βασικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της ΠΣΤΕ διαπιστώνεται ότι η **αναλογία των δύο φύλων** στο σύνολο του πληθυσμού είναι παραπλήσια αυτής που παρατηρείται στο σύνολο της χώρας, αφού οι άντρες αποτελούν το 51% (49,2% για το σύνολο της χώρας) του συνολικού πληθυσμού στην Περιφέρεια, έναντι 49% των γυναικών (50,8% στο σύνολο της επικράτειας). Επιπλέον, η ανάλυση των επιμέρους δημογραφικών δεικτών καταδεικνύει ότι το πρόβλημα της **πληθυσμιακής γήρανσης** της ΠΣΤΕ είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Από τον υπολογισμό του δείκτη γήρανσης για την Περιφέρεια προκύπτει ότι κατά το έτος 2012 σε 100 παιδιά αντιστοιχούσαν 163,2 ηλικιωμένοι, ενώ για τη χώρα η αναλογία αυτή ανέρχεται σε 137.

Κατά τα τελευταία χρόνια η ΠΣΤΕ ακολούθησε την **πορεία της ελληνικής οικονομίας**. Το **Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν** από € 9,90 δις το 2010 (τρέχουσες τιμές, EUROSTAT 2017) σημείωσε διαρκή μείωση σε όλη την περίοδο 2010-15 για να διαμορφωθεί σε € 7,96 δις το 2015 και 8,45 δις το 2018, εμφανίζοντας μικρή ανάκαμψη που δεν αντισταθμίζει τις απώλειες εισοδήματος της προηγούμενης περιόδου. Το 2018, η ΠΣΤΕ αντιπροσωπεύει το 4,75% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας.

Η αποδυνάμωση της θέσης της Περιφέρειας, τόσο ως προς το σύνολο της χώρας όσο και ως προς την ΕΕ28 αντανακλάται και στην εξέλιξη **του ΑΕΠ ανά κάτοικο** σε όρους αγοραστικής δύναμης (PPS). Ειδικότερα, αυτό παρουσίασε μείωση μετά το 2009 από 82% του μέσου όρου της Ένωσης (σε pps), σε 62% το 2018, έναντι 68% του συνόλου της χώρας κατά το ίδιο έτος. Η οικονομική κρίση αντέστρεψε ουσιαστικά την σύγκλιση της Περιφέρειας, που παρατηρήθηκε ως προς το εισόδημα σε προηγούμενες περιόδους, τόσο σε σχέση με τη χώρα όσο και με την ΕΕ28.

Η **διάρθρωση της Περιφερειακής οικονομίας** ανά τομέα χαρακτηρίζεται από την ισχυρή παρουσία του δευτερογενή τομέα, σε σημαντικά υψηλότερο βαθμό από ότι στο σύνολο της χώρας, καθώς και τη σχετική μικρότερη συμμετοχή του τριτογενή τομέα. Το 2016 (ΕΛΣΤΑΤ) στο

σύνολο της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της Περιφέρειας το 38,1% προέρχεται από το δευτερογενή τομέα, έναντι 7,04% του πρωτογενή και 54,1% του τριτογενή. Το ίδιο έτος τα αντίστοιχα ποσοστά για το σύνολο της χώρας είναι 17,0% για τον δευτερογενή τομέα έναντι 4,1% του πρωτογενή και 78,9% του τριτογενή. Σημειώνεται ότι στη διάρκεια των ετών της οικονομικής κρίσης η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στην Περιφερειακή Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σημείωσε μικρή άνοδο από το 35,7% το 2010 στο 38,1% το 2017. Ο πρωτογενής τομέας βασίζεται στη γεωργία και χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγικότητα, ενώ ο δευτερογενής περιλαμβάνει είτε κλάδους έντασης εργασίας, είτε κλάδους που βασίζονται στις πρώτες ύλες, είτε και κλάδους έντασης κεφαλαίου. Ο τριτογενής τομέας αφορά κυρίως παραδοσιακούς κλάδους με σχετικά υψηλή παραγωγικότητα. Η ενίσχυση και διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας, με γνώμονα την Τεχνολογία και τη Γνώση αποτελεί βασική προτεραιότητα και της νέας προγραμματικής περιόδου.

Αντίστοιχο συμπέρασμα μπορεί να διατυπωθεί και ως προς τη **διάρθρωση της απασχόλησης**. Το 2016 το 19,3% της απασχόλησης στην ΠΣΤΕ αφορά στον πρωτογενή τομέα (έναντι 11,3% στη χώρα), το 21,8% στο δευτερογενή (έναντι 14,1% στη χώρα) και το 58,9% στον τριτογενή (74,5% στη χώρα).

Το 2017 στην Περιφέρεια λειτουργούσαν 3.088 μεταποιητικές μονάδες, ή το 4,8% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων μεταποίησης στο σύνολο της χώρας (EUROSTAT 2017) που απασχολούν 19.985 άτομα (6,23% των απασχολούμενων στη μεταποίηση στο σύνολο της χώρας). Περαιτέρω, στο υπέδαφος της περιοχής υπάρχουν σημαντικά κοιτάσματα ορυκτών πρώτων υλών, όπως βωξίτες, νικέλιο, μαγνησίτες και χρωμίτες, γεγονός που συνέβαλε στη δημιουργία δυναμικών μεταλλευτικών μονάδων εξόρυξης. Στην ΠΣΤΕ λειτουργεί το 10,27% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων εξόρυξης της χώρας. Η **γεινίαση της Περιφέρειας με την Αττική** αποτελεί τη βασική αιτία για την ύπαρξη μιας ισχυρής μεταποιητικής βάσης σε αυτή, που όμως δεν παρουσιάζει ισχυρές ενδοπεριφερειακές διακλαδικές σχέσεις, με εξαίρεση τον κλάδο μεταλλείων – μεταλλουργίας, ενώ είναι χωρικά συγκεντρωμένη. Στην ΠΣΤΕ είναι χωροθετημένες ορισμένες μεγάλες μονάδες του δευτερογενή τομέα, εθνικής ή διεθνούς εμβέλειας, που συμβάλλουν στην απασχόληση και στην παραγωγικότητα της περιοχής, αλλά δεν αποτελούν τη βάση για την προώθηση της έρευνας και τη διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και των καινοτομιών στον περιφερειακό παραγωγικό ιστό που παρουσιάζει σημαντική υστέρηση.

Οι **εξαγωγές** της ΠΣΤΕ αφορούν κυρίως στους κλάδους παραγωγής βασικών μετάλλων, τροφίμων και ποτών, μηχανών γραφείου και ηλεκτρονικών υπολογιστών, μεταλλικών προϊόντων, παραγωγής κωκ, ανακύκλωσης και κατασκευής μηχανημάτων και μηχανικού εξοπλισμού.

Οι μεγάλες επιχειρήσεις της Περιφέρειας έχουν **άμεση πρόσβαση στα Ερευνητικά Ιδρύματα της Αττικής**, αφού η Περιφέρεια στερείται ερευνητικών Κέντρων (με την εξαίρεση ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων συνδεδεμένων με βιομηχανικές μονάδες και της EBETAM). Η πρόσφατη νομοθεσία δημιούργησε στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, ορισμένες Σχολές και Ακαδημαϊκά Τμήματα του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Δεδομένου ότι τα δύο πρώτα εμφανίζονται σε υψηλή κατηγορία κατάταξης (Times Higher Education 2019), δημιουργούνται δυνατότητες για την

παραγωγή σχετικά υψηλής ποιότητας έρευνας στην περιοχή, η οποία μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τοπικές καινοτομικές δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση.

Η **ιδιωτική δαπάνη των επιχειρήσεων για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη & Καινοτομία (E-T-A-Κ)** είναι υψηλή αλλά αφορά περιορισμένο αριθμό μεγάλων επιχειρήσεων. Το **καινοτομικό οικοσύστημα** της Περιφέρειας είναι ατελές ενώ απουσιάζουν οι μηχανισμοί διασύνδεσης της ερευνητικής κοινότητας με τις επιχειρήσεις. Ως αποτέλεσμα, υστέρηση παρατηρείται σε βασικές παραμέτρους του τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης και Καινοτομίας. Το 2018 (EUROSTAT) η **δαπάνη για έρευνα και ανάπτυξη** αντιστοιχεί στο 0,48% του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος (1,18% για το σύνολο της χώρα). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι 0,36% του ΑΠΠ στην ΠΣΤΕ (75% του συνόλου) αφορά **σε δαπάνη για ΕΤΑΚ από επιχειρήσεις** και το υπόλοιπο στις ερευνητικές δαπάνες Πανεπιστημίων και Ερευνητικών Κέντρων, ενώ σε επίπεδο χώρας το ποσοστό της ιδιωτικής δαπάνης υπολείπεται σημαντικά του ποσοστού των δαπανών από το Δημόσιο τομέα.

Σύμφωνα με την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) η ΠΣΤΕ παρουσιάζει ικανοποιητικό αριθμό αιτήσεων **διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας** σε σχέση με τον αντίστοιχο εθνικό. Επίσης, το ποσοστό των **καινοτόμων επιχειρήσεων** στην ΠΣΤΕ ανέρχεται στο 58,42% του συνόλου των επιχειρήσεων (57,21% στο σύνολο της χώρας), το ποσοστό των ΜΜΕ της περιφέρειας που εισάγουν καινοτομίες διαδικασίας ανέρχεται σε 45,92% (44,3% στο σύνολο της χώρας) και εκείνων που εισάγουν καινοτομίες οργάνωσης ή marketing σε 46,74% (46,34% στο σύνολο της χώρας).

Υστέρηση παρουσιάζεται όσον αφορά τον τομέα των **Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)**, αφού η ΠΣΤΕ παρουσιάζει μικρότερη χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας, ενώ κατατάσσεται στην 9η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας, όσον αφορά τη διείσδυση του διαδικτύου.

Η αρνητική πορεία του εισοδήματος κατά τα τελευταία έτη επιφέρει επιβάρυνση των δεικτών **ανεργίας** στην Περιφέρειας. Το ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού, μετά την εξαιρετικά μεγάλη αύξηση που παρουσίασε κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, διαμορφώνεται το 2019 σε 17,2%, ποσοστό αντίστοιχο αυτού της χώρας (17,3%, EUROSTAT, συνολικός πληθυσμός 15-74). Η ανεργία πλήττει με ιδιαίτερη οξύτητα τόσο τις γυναίκες όσο και τους νέους της Περιφέρειας (EUROSTAT 2019), ενώ σε συγκριτικά με τη χώρα υψηλά επίπεδα παραμένει και η μακροχρόνια ανεργία.

Βασικό χαρακτηριστικό του ενεργού πληθυσμού της ΠΣΤΕ αποτελεί το σχετικά χαμηλότερο σε σχέση με τη χώρα **επίπεδο εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού**. Ειδικότερα (EUROSTAT 2019):

- Το ποσοστό όσων παρακολούθησαν μέχρι τα πρώτα έτη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται στο 30,8% του πληθυσμού 25-64 ετών της ΠΣΤΕ το 2019, έναντι 23,2% στο σύνολο της χώρας.
- Το ποσοστό όσων ολοκλήρωσαν μέχρι και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται σε 46,0% στην ΠΣΤΕ, έναντι 44,9% στο σύνολο της χώρας.

- Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι το 23,2% του πληθυσμού 15-64 ετών της ΠΣΤΕ (2018), έναντι 31,9% του συνόλου της χώρας.

Επιπλέον και σε άμεση συνάρτηση με τις προαναφερθείσες χαμηλές δαπάνες σε ΕΤΑΚ, η ΠΣΤΕ αποτελεί τη 2η ελληνική Περιφέρεια με το μικρότερο αριθμό ερευνητών και απασχολούμενων σε θέσεις έρευνας.

Η ΠΣΤΕ εμφανίζει υψηλό ποσοστό διαρροής από το εκπαιδευτικό σύστημα, αφού το 10,2% (EUROSTAT 2019) των νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση, ποσοστό υπερδιπλάσιο του αντίστοιχου της χώρας (4,1% κατά το ίδιο έτος), αν και βρίσκεται σε επίπεδα ελαφρώς καλύτερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (EU28=10,3%). Όμως, το φαινόμενο της διαρροής από την εκπαίδευση και τις δραστηριότητες επαγγελματικής κατάρτισης παρουσιάζει ταχεία αποκλιμάκωση στην ΠΣΤΕ, δεδομένου ότι το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 20,2% το 2011 και 14,7% το 2014.

Οι δυσμενείς εξελίξεις που σημειώνονται στην αγορά εργασίας, σε συνδυασμό με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού οδήγησαν κατά τα προηγούμενα έτη στην αύξηση του **ποσοστού του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού**. Για το 2019, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ το ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας του 2019 ανέρχεται σε 20,3% και υπερβαίνει το αντίστοιχο για το σύνολο της χώρας (17,9%).

Στην Περιφέρεια ολοκληρώθηκε κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους μεγάλος αριθμός έργων, που αφορούσαν **στη βελτίωση της προσπελασιμότητάς** της, με τη βελτίωση Εθνικών, περιφερειακών και τοπικών οδών, επεκτάσεις και βελτιώσεις λιμανιών καθώς και τον εκσυγχρονισμό του σιδηροδρομικού δικτύου. Παρά την ολοκλήρωση αυτών των σημαντικών έργων, η ΠΣΤΕ παρουσιάζει περαιτέρω **ανάγκες βελτίωσης** στον τομέα των οδικών μεταφορών, επέκτασης υποδομών λιμένων και ανάγκες επενδύσεων για την αποτελεσματική ένταξη του σιδηροδρομικού δικτύου στη μεταφορική αλυσίδα. Αναπτυξιακή ανάγκη για την Περιφέρεια αποτελούν η προώθηση συνδυασμένων μεταφορών, η σιδηροδρομική και οδική σύνδεση των λιμένων και η αναβάθμιση του υπάρχοντος σιδηροδρομικού δικτύου.

Στον **τομέα της Ενέργειας**, η ΠΣΤΕ παρουσιάζει σημαντική εξειδίκευση στην παραγωγή και μεταφορά ενέργειας, όπου σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ έχει το μεγαλύτερο πλήθος εγκατεστημένων έργων ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ σε εθνικό επίπεδο, ενώ αποτελεί πόλο έλξης σχετικών επενδύσεων. Ειδικά στον τομέα της αιολικής ενέργειας, κατά το 1ο εξάμηνο 2020, η παραγωγική δυναμικότητα στην ΠΣΤΕ ανέρχεται στο 32,8% της συνολικά παραγόμενης ενέργειας στη χώρα (1485 MW σε σύνολο 3884 MW). Η Περιφέρεια παρουσιάζει συνεχιζόμενη βελτίωση ως προς την ετήσια εξοικονόμηση ενέργειας, η οποία εκτιμάται σε 552,7 ktoe το 2017 έναντι 144,05 ktoe το 2014 (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας). Η θέση της Περιφέρειας στον ενεργειακό τομέα θα ενισχυθεί σημαντικά με την διεύρυνση του φυσικού αερίου που προωθείται ήδη και θα έχει σημαντικά αναπτυξιακά αλλά και περιβαλλοντικά οφέλη.

Η **προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και η πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων** αποτελεί σημαντική παράμετρο στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας. Όπως προκύπτει από το πρόσφατο ΠεΣΠΚΑ (Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή-2019), απαιτείται λήψη μέτρων που να καλύπτουν τους πλέον ευάλωτους τομείς. Σε αυτούς

περιλαμβάνονται οι γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες λόγω της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας, της ανόδου της στάθμης της θάλασσας και της συχνότητας εμφάνισης και έντασης ακραίων φαινομένων όπως οι καύσωνες, η ξηρασία αλλά και οι ακραίες βροχοπτώσεις. Η **βιοποικιλότητα, τα οικοσυστήματα** και εν γένει οι υγρότοποι και οι προστατευόμενες περιοχές εμφανίζονται επίσης ευάλωτα στα παραπάνω φαινόμενα, ενώ ιδιαίτερο πρόβλημα δημιουργείται στα δάση από την αύξηση κινδύνου δασικών πυρκαγιών. Ιδιαίτερα σοβαρή αναμένεται η επίπτωση στο χειμερινό τουρισμό λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας αλλά και της μείωσης των χιονοπτώσεων που επηρεάζουν καθοριστικά την λειτουργία των δύο χιονοδρομικών κέντρων Παρνασσού και Καρπενησίου, βασικών πόλων τουριστικής έλξης. Επίσης τα ακραία καιρικά φαινόμενα δημιουργούν προβλήματα στο μεταφορικό δίκτυο, ενώ καθιζήσεις – κατολισθήσεις – πλημμύρες, μπορεί να δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα στο οδικό δίκτυο και σε ορεινούς οικισμούς.

Στον τομέα της διαχείρισης Υδάτινων Πόρων, παρά την ένταξη σχετικών έργων, κατά την τρέχουσα περίοδο, διαπιστώνονται περαιτέρω ανάγκες συμμόρφωσης των οικισμών της Περιφέρειας με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ. Η Περιφέρεια υστερεί στην ενσωμάτωση **των αρχών της κυκλικής οικονομίας** και απαιτείται περαιτέρω μελέτη για τον προσδιορισμό των αναγκαίων βημάτων για την προώθησή της.

Η προώθηση της **βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών** αποτελεί βασική προτεραιότητα για την ΠΣΤΕ, ιδιαίτερα σε περιοχές που εμφανίζουν προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και αποσύνθεσης του κοινωνικού ιστού.

Τέλος, στον τομέα της **Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης** το ποσοστό των ατόμων που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για τις συναλλαγές του με το Δημόσιο ανέρχεται στο 67,09% (2017) παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το 2014 (69,92). Η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής των ΤΠΕ στην ΠΣΤΕ εκτιμάται το 2014 σε 79,80 εκ €, ενώ υποχωρεί σε 76,36 εκ € το 2016. Ο αραιοκατοικημένος και αγροτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας καθιστά μη ανταποδοτική την χρηματοδότηση ευρυζωνικών δικτύων υψηλής ταχύτητας από τους ιδιώτες παρόχους.

Πρέπει να επισημανθεί ότι σημαντική αναμένεται η **επίδραση της πρόσφατης πανδημίας του κορωνοϊού στα επίπεδα και τη σύνθεση της απασχόλησης της ΠΣΤΕ**, λόγω της απότομης αναστολής ή επιβράδυνσης της πλειονότητας των παραγωγικών δραστηριοτήτων, έπειτα από την εφαρμογή μέτρων περιορισμού της νόσου. Υπό αυτό το πρίσμα, άγνωστες παραμένουν ακόμα οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις λόγω της πρόσφατης πανδημίας, μιας και είναι ακόμα σε εξέλιξη, είτε ως προς την έκταση τους, είτε ως προς την σύνθεση τους σε τοπικό επίπεδο εντός της Περιφέρειας. Οπωσδήποτε, αναμένονται να έχουν ιδιαίτερα αρνητική υφή, λαμβάνοντας υπόψη την πίεση που ήδη δέχονται τα εισοδήματα των νοικοκυριών, σε σύνδεση με την κρίση στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στην αυτοαπασχόληση, και τη γενικότερη πρόβλεψη για υψηλά συγκριτικά ποσοστά οικονομικής ύφεσης στη χώρα

1.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Στερεά Ελλάδα 2014-2020»

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας υλοποιεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, το οποίο θέτει ως κεντρικό όραμα την **«Ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας μέσω της βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος, με σεβασμό στο περιβάλλον και στον πολίτη»**. Το όραμα αυτό εξειδικεύθηκε σε μία σειρά από στόχους, όπως η προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας, η διασφάλιση του περιβάλλοντος, της αειφορίας της ανάπτυξης και η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών και δικτύων, η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και η ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής, η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας και η προώθηση της χωρικής συνοχής και συνεργασίας. Ο προγραμματισμός αξιοποίησε τους 10 Θεματικούς Στόχους του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου της περιόδου 2014-20, επιδιώκοντας να αξιοποιήσει τη συνολική χρηματοδότηση των ΕΔΕΤ, για την προώθηση της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας και την προώθηση των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Ο συνολικός του προϋπολογισμός του ΠΕΠ, **μετά την έγκριση της 4ης αναθεώρησης**, ανέρχεται σε **193.228.396 €** δημόσια δαπάνη, εκ των οποίων ποσό **96.614.198 €** αποτελεί την **κοινοτική συνδρομή**. Στο ποσό της κοινοτικής συνδρομής το ΕΚΤ συνεισφέρει με ποσό **31.767.244 €** και το ΕΤΠΑ με ποσό **64.846.954 €**. Και σε αυτή την προγραμματική περίοδο, συνεχίστηκε η υποχρηματοδότηση της Περιφέρειας, λόγω στατιστικής στρέβλωσης. Γεγονός που σωρευτικά έχει στερήσει από την Περιφέρεια πολύτιμους πόρους για αναπτυξιακές πολιτικές.

Τα ενταγμένα έργα αφορούν σε τομείς όπως της έρευνας και καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της προστασίας του περιβάλλοντος / εξοικονόμησης φυσικών πόρων & ενέργειας, της πρόληψης κινδύνων και προστασίας από καταστροφές, του πολιτισμού, του τουρισμού, των μεταφορών, της ενέργειας, της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας, της υγείας & πρόνοιας, της εκπαίδευσης κ.α. (βλ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι)

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2021-2027

2.1 Το πλαίσιο του προγραμματισμού

Ο προγραμματισμός της νέας περιόδου 2014-2020 γίνεται μέσα στο ευρύτερο περιβάλλον που προσδιορίζεται από μία σειρά πολιτικοοικονομικές και θεσμικές εξελίξεις που έχουν λάβει χώρα στο εθνικό και το κοινοτικό επίπεδο, όπως η έξοδος της χώρας από τα προγράμματα στήριξης και η είσοδος της στον θεσμό του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, , οι κατευθυντήριες γραμμές για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι νέοι στόχοι πολιτικής των Ταμείων και η εγκεκριμένη Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική της χώρας.

Τον Ιανουάριο του 2020 συγκροτήθηκε, με εντολή της Ελληνικής Κυβέρνησης, ανεξάρτητη Επιτροπή για την εκπόνηση του νέου **Σχεδίου Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία**. Σύμφωνα με το Σχέδιο **κεντρικός στόχος** για την ελληνική οικονομία, κατά τα επόμενα χρόνια, είναι η συστηματική αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας (δηλαδή της σχετικής

συμμετοχής των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών στο εθνικό προϊόν) και η στενότερη διασύνδεση της παραγωγής με την τεχνολογία και την καινοτομία.

Παράλληλα, ολοκληρώθηκε και το **Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) για την περίοδο 2021-2025**, το οποίο θεσπίζει ένα ολοκληρωμένο σύστημα για το σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Οι **αναπτυξιακοί στόχοι** του ΕΠΑ 2021-2025 αναπτύσσονται σε πέντε πυλώνες: 1) Έξυπνη Ανάπτυξη, 2) Πράσινη Ανάπτυξη, 3) Κοινωνική Ανάπτυξη, 4) Ανάπτυξη Υποδομών και 5) Εξωστρέφεια. Το ΕΠΑ επηρεάζει το σχεδιασμό ΕΣΠΑ και των Ε.Π. επιδιώκοντας την ανάπτυξη συνεργειών και συμπληρωματικότητας.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 και για την ώθηση της ευρωπαϊκής οικονομίας να ανακάμψει, υιοθετήθηκε ένα σημαντικό πακέτο ανάκαμψης για την περίοδο 2021-2027, το οποίο **συνδυάζει το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) με το νέο Ταμείο Ανάκαμψης «Next Generation EU»** και περιλαμβάνει τέσσερις στόχους πολιτικής: α) προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της Ένωσης, β) ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας, γ) μετριασμός των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης και δ) υποστήριξη του πράσινου και ψηφιακού μετασχηματισμού. Η Ε.Ε στο πλαίσιο του νέου εργαλείου «Next Generation EU» θα δανειστεί κεφάλαια για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις κεφαλαιαγορές, έτσι ώστε να χρηματοδοτηθεί η προσπάθεια ανάκαμψης και προκειμένου να παράσχει στην ΕΕ τα μέσα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που έχει δημιουργήσει η πανδημία COVID-19.

Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility, RRF) συστάθηκε για την αντιμετώπιση της COVID-19 κρίσης και τη στήριξη της μετάβασης σε μια πράσινη και ψηφιακή οικονομία, με συνολικό προϋπολογισμό 672,5 δις ευρώ (εκ των οποίων 312,5 δις ευρώ επιχορηγήσεις και 360 δις ευρώ με τη μορφή δανείων). Ο Μηχανισμός θα στηρίξει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, ιδίως σε πράσινες και ψηφιακές τεχνολογίες. Για την υλοποίηση, τα Κράτη Μέλη καταρτίζουν εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναλύοντας τις προβλεπόμενες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις και τα οποία θα εγκριθούν από την Επιτροπή. Συμπληρωματικά με το Μηχανισμό αυτό, το **REACT-EU** θα χορηγήσει πρόσθετη χρηματοδότηση στα υφιστάμενα Επιχειρησιακά Προγράμματα της περιόδου 2014-2020, για τους πλέον σημαντικούς τομείς που θα είναι καίριας σημασίας για να τεθούν οι βάσεις μιας υγιούς ανάκαμψης. Συναφώς, θα δρομολογηθούν επενδύσεις για τη στήριξη της διατήρησης θέσεων εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας και μέτρων στήριξης για τους αυτοαπασχολούμενους. Τα κονδύλια θα μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για τη στήριξη της δημιουργίας θέσεων εργασίας και μέτρων για την απασχόληση των νέων, για την ενίσχυση των συστημάτων υγειονομικής περιθάλψης, καθώς και για την παροχή κεφαλαίων κίνησης και στήριξης για επενδύσεις σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Η στήριξη αυτή θα είναι διαθέσιμη ανεξαρτήτως οικονομικού τομέα, συμπεριλαμβανομένων των κλάδων του τουρισμού και του πολιτισμού. Η πρόσθετη στήριξη θα χρησιμοποιηθεί επίσης για επενδύσεις στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και την ψηφιακή μετάβαση, σε ενίσχυση των σημαντικών επενδύσεων που βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη σ' αυτούς τους τομείς στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή

2.1 Πολιτική Συνοχής 2021-2027

Η Έκτακτη Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 17-21 Ιουλίου 2020, συμπεραίνει ότι ο προσανατολισμός της **Πολιτικής της Συνοχής 2021-2027** διαμορφώνεται από:

- Την ανάγκη αντιμετώπισης της κρίσης και τη στόχευση στην οικονομική ανάκαμψη.
- Το ρόλο της Πολιτικής Συνοχής για μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποστηρίζοντας όμως την ευρύτερη στόχευση για μία πράσινη, ψηφιακή και ανθεκτική Ευρώπη.
- Την άμεση διασύνδεση με το Ευρωπαϊκό εξάμηνο και τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις που προβλέπονται από αυτό, καθώς επίσης με τις στρατηγικές για τη βέλτιστη οικονομική διακυβέρνηση, την αποτελεσματική εφαρμογή του κράτους δικαίου και του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Με βάση το νέο κανονιστικό πλαίσιο, στη νέα προγραμματική περίοδο έμφαση δίνεται στους παρακάτω πέντε **Στόχους Πολιτικής**:

- 1) Μια εξυπνότερη Ευρώπη — καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός.
- 2) Μια πιο «πράσινη» Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.
- 3) Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη — κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις ΤΠΕ.
- 4) Μια πιο κοινωνική Ευρώπη — υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.
- 5) Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της — βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες.

Οι 11 θεματικοί στόχοι της στρατηγικής E2020 και κατ' επέκταση της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 ενοποιούνται πλέον στους παραπάνω 5 Στόχους Πολιτικής (ΣΠ), ενώ αντίστοιχα οι 60 επενδυτικές προτεραιότητες μειώνονται σε 35 Ειδικούς Στόχους (περιλαμβανομένων των Στόχων για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και τη Διασυνοριακή Συνεργασία) Στα συνοδευτικά έγγραφα που έχουν αναρτηθεί στον ιστότοπο της Διαχειριστικής Αρχής (www.stereaellada.gr) παρουσιάζονται οι ειδικοί στόχοι ανά Στόχο Πολιτικής, όπως ισχύουν κατά τη νέα προγραμματική περίοδο και οι οποίοι θα εξυπηρετηθούν μέσω των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ. Έχει ήδη αποφασιστεί η δημιουργία ενός διακριτού Προγράμματος μέσω του οποίου θα υλοποιηθούν οι δράσεις που αφορούν στο Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.

Ουσιαστική διαφορά σε σχέση με την τρέχουσα περίοδο αποτελεί το γεγονός ότι η χωρική ανάπτυξη μετατρέπεται σε έναν διακριτό Στόχο Πολιτικής (ΣΠ5) «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες», ενώ ενισχύεται περαιτέρω η αστική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής. Αυξάνεται το ποσοστό των πόρων του ΕΤΠΑ που διατίθεται για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, ενώ, επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα κατάρτισης ενός νέου προγράμματος δικτύωσης και ανάπτυξης ικανοτήτων για τις αστικές αρχές, η Ευρωπαϊκή Αστική Πρωτοβουλία, τους πόρους της οποίας διαχειρίζεται άμεσα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαφορά σε σχέση με την περίοδο 2014-2020 αποτελεί, επίσης, το γεγονός ότι η ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας (Θεματικός Στόχος 11 της περιόδου 2014-

2020) δεν αποτελεί πλέον διακριτό στόχο αλλά υποστηρίζεται εν μέρει στο πλαίσιο άλλων Στόχων Πολιτικής.

Η Πολιτική Συνοχής εξακολουθεί να επενδύει σε όλες τις Περιφέρειες, λαμβάνοντας πάντα ως βάση τις τρεις **κατηγορίες Περιφερειών** που διαμορφώνονται ως εξής:

- **Λιγότερο ανεπτυγμένες** (κατά κεφαλήν ΑΕΠ<75% του μέσου ευρωπαϊκού όρου).
- **Περιφέρειες σε μετάβαση** (κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ του 75% και του 100% του ευρωπαϊκού μέσου)
- **Περισσότερο ανεπτυγμένες** (κατά κεφαλήν ΑΕΠ<100% του ευρωπαϊκού μέσου)

Με βάση την παραπάνω κατηγοριοποίηση και τα επίσημα περιφερειακά στοιχεία των ετών 2012-2014, στην Ελλάδα οι Περιφέρειες Αττικής και Νοτίου Αιγαίου συμπεριλαμβάνονται στις Περιφέρειες σε μετάβαση, ενώ οι υπόλοιπες 11 στις **Λιγότερο Αναπτυγμένες Περιφέρειες**.

Αντίστοιχα, τα ποσοστά συγχρηματοδότησης ανάλογα με την κατηγορία των περιφερειών (με εξαίρεση τα προγράμματα Interreg) διαμορφώνονται κατ' ανώτατο όριο σε :

- **85% για λιγότερο ανεπτυγμένες**
- **60% για περιφέρειες σε μετάβαση**
- **40% για περισσότερο ανεπτυγμένες**

Ειδικά για τους άξονες κοινωνικής καινοτομίας του ΕΚΤ+ το ποσοστό συγχρηματοδότησης είναι 95%, όταν αυτές και μόνο αυτές περιλαμβάνονται σε ξεχωριστό άξονα προτεραιότητας. Το ποσοστό συγχρηματοδότησης για τις δράσεις στήριξης των απόρων μπορεί να ανέλθει μέχρι του 85%. Το ποσοστό συγχρηματοδότησης για το Ταμείο Συνοχής στο επίπεδο κάθε προτεραιότητας δεν μπορεί να είναι υψηλότερο από 85%. Τέλος, τα μέτρα τεχνικής βοήθειας που εκτελούνται με πρωτοβουλία της Επιτροπής ή εξ ονόματός της μπορούν να χρηματοδοτούνται σε ποσοστό 100%

Επιπλέον, οι προϋποθέσεις **θεματικής συγκέντρωσης** παραμένουν ως υποχρέωση τόσο στο ΕΤΠΑ όσο και στο ΕΚΤ+ αλλά με αλλαγές σε σχέση με την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η θεματική συγκέντρωση μπορεί να υπολογιστεί είτε σε επίπεδο χώρας είτε σε επίπεδο κατηγορίας Περιφερειών. Για την Ελλάδα που έχει κατά κεφαλή ΑΕΠ κάτω από 75%, η θεματική συγκέντρωση υπολογίζεται σε επίπεδο χώρας και ισχύουν τα παρακάτω:

Για το ΕΤΠΑ:

Τουλάχιστον το 25% των πόρων του ΕΤΠΑ να διατεθεί στο ΣΠ 1, 30% στο ΣΠ 2, ενώ το 8% των πόρων του Ταμείου διατίθεται για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

Οι καθαρές αστικές μεταφορές εντάσσονται στο ΣΠ2, ωστόσο μόνο το 50% των πόρων προσμετράται για τη θεματική συγκέντρωση του ΣΠ2.

Οι ψηφιακές υποδομές (δίκτυα) εντάσσονται στο ΣΠ1, ωστόσο μόνο το 40% των πόρων προσμετράται στη θεματική συγκέντρωση ΣΠ1! Και δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 40% των συνολικών πόρων του ΣΠ1.

Για το ΕΚΤ+:

Τουλάχιστον το 25% των συνολικών πόρων του ΕΚΤ+ θα διατεθούν στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης για τους ειδικούς στόχους της πολιτικής κοινωνικής ένταξης (Άρθρο 4, Παράγραφος 1, σημεία vii έως xi του Κανονισμού ΕΚΤ+ συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της κοινωνικοοικονομικής ένταξης

υπηκόων τρίτων χωρών. Τουλάχιστον το 2% των συνολικών πόρων του ΕΚΤ+ κατανέμονται στον ειδικό στόχο της αντιμετώπισης της υλικής στέρσης.

Τουλάχιστον το 15% κατανέμονται στη στήριξη της απασχόλησης των νέων στα Κράτη Μέλη με ποσοστό νέων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ), όπως στην Ελλάδα, μεγαλύτερο από τον μέσο όρο της Ένωσης το 2019.

Οριζόντια, οι χώρες μέλη δεσμεύονται ώστε το 35% των πόρων του ΕΤΠΑ και το 40% των πόρων του Ταμείου Συνοχής να κατανέμονται σε παρεμβάσεις για το κλίμα. Το 7% των συνολικών πόρων σε επίπεδο Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου κατανέμονται σε παρεμβάσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας. Στην παρακολούθηση των παρεμβάσεων εισάγεται η παρακολούθηση της διάστασης του φύλου (gender tracking).

Σημειώνεται, ότι οι ΟΧΕ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, ΤΔΜ καθώς και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ. Το σχέδιο του Καν. ΕΤΠΑ προβλέπει ότι τουλάχιστον το 8% των πόρων του ΕΤΠΑ που χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο κατανέμονται σε ολοκληρωμένες δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ).

Με δεδομένο ότι στο πλαίσιο του ΣΠ5 μπορούν να υλοποιηθούν πεδία Παρέμβασης (Παράρτημα Ι του ΚΚΔ) που εμπίπτουν θεματικά στους υπόλοιπους ΣΠ (1-4), αλλά να χρηματοδοτούνται με πόρους του ΣΠ5, τα σχετικά πεδία παρεμβάσεων που αντιστοιχούν στους ΣΠ1 και ΣΠ2 προσμετρώνται στη θεματική συγκέντρωση των ΣΠ1 και ΣΠ2 αντίστοιχα.

Τέλος, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο τίθενται συγκεκριμένες προϋποθέσεις για τη συγχρηματοδότηση των έργων, ως **αναγκαίοι /πρόσφοροι όροι** (enabling conditions). Οι όροι αυτοί (4 οριζόντιοι και 16 θεματικοί) αποτελούν συνέχεια των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων που εισήχθησαν στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020 με βασικές, όμως, διαφορές ως προς τον τρόπο που αυτές θα επηρεάσουν την υλοποίηση των Προγραμμάτων. Κατά την υποβολή κάθε Προγράμματος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να συμπληρωθεί πίνακας εκτίμησης της εκπλήρωσης των επιμέρους κριτηρίων των Αναγκαίων Όρων που εμπίπτουν στο πεδίο των ειδικών στόχων που θα έχουν επιλεγεί.

3. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2021-2027, ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Το πρώτο σχέδιο του ΕΣΠΑ 2021-2027 διαμορφώθηκε από τις εθνικές αρχές προγραμματισμού, στη βάση του νέου κανονιστικού πλαισίου και του σχεδίου για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο για την ΠΠ 2021-2027 δίνοντας έμφαση στους 5 Στόχους Πολιτικής και τον Ειδικό Στόχο για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης. Το πρώτο σχέδιο του ΕΣΠΑ 2021-2027 προσδιορίζει τις **εθνικές προτεραιότητες** που τίθενται ανά Στόχο Πολιτικής και εκτιμά τα αναμενόμενα αποτελέσματά τους, ενώ αυτό συνεχίζει να εμπλουτίζεται καθώς εξελίσσεται η επεξεργασία των στρατηγικών επιλογών και των προτεραιοτήτων σε εθνικό επίπεδο και βάσει των διαβουλεύσεων που λαμβάνουν άτυπα χώρα με την Επιτροπή. Παράλληλα, η Εθνική Αρχή Συντονισμού ΕΣΠΑ εξέδωσε τον Νοέμβριο 2020, τη 2^η Εγκύκλιο για την προετοιμασία του σχεδιασμού του Προγραμμάτων 2021-2027, η οποία περιλαμβάνει τις κατευθύνσεις για την προετοιμασία των νέων Προγραμμάτων.

3.1 Στόχοι Πολιτικής

ΣΠ1 «Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού»

Σύμφωνα με την πρώτη υποβολή του ΕΣΠΑ 2021-2027 για τη χώρα (Δεκέμβριος 2020), **κεντρικός στόχος** για την ελληνική οικονομία είναι **η συστηματική αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας (δηλαδή της σχετικής συμμετοχής των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών στο εθνικό προϊόν) καθώς και η στενότερη σύνδεση της παραγωγής με την τεχνολογία και την καινοτομία**. Η στροφή της οικονομίας προς αυτή την κατεύθυνση θα πραγματοποιηθεί με τρόπο συμβατό με τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους της χώρας. Βασικό εργαλείο για την επίτευξη του κεντρικού στόχου θα αποτελέσει η **Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης** η οποία θα καλύπτει όλο το θεματικό εύρος του στόχου πολιτικής και θα θέσει τις προτεραιότητες για τον οικονομικό μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας.

Τόσο στο σχέδιο ΕΣΠΑ, όσο και στην 2^η Εγκύκλιο της Εθνικής Αρχής Συντονισμού που έχουν αναρτηθεί στον ιστότοπο της Διαχειριστικής Αρχής (www.stereaellada.gr) παρουσιάζονται οι **επιλογές πολιτικής** για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Όπως προσδιορίζεται από τη 2^η Εγκύκλιο, στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 1, οι δράσεις έξυπνης εξειδίκευσης, οι άμεσες ενισχύσεις προς ΜΜΕ και τα χρηματοδοτικά εργαλεία κατανέμονται κατά κύριο λόγο στο Πρόγραμμα «**Ανταγωνιστικότητα–Επιχειρηματικότητα–Καινοτομία**». Από το Πρόγραμμα αυτό, θα χρηματοδοτηθούν επίσης, δράσεις ΕΚΤ+ που αφορούν στις επιχειρήσεις, όπως χρηματοδοτήθηκαν και κατά την περίοδο 2014-2020.

Τα **Περιφερειακά Προγράμματα** στο πλαίσιο του ΣΠ1 δύνανται να επιλέξουν, εφόσον τεκμηριώνεται ως απαραίτητη, τη **χρηματοδότηση της περιφερειακής τους στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης για δράσεις που προκύπτουν ως αποτέλεσμα επιχειρηματικής ανακάλυψης, μέχρι ποσού ανά επενδυτικό σχέδιο 200.000 €, καθώς και τοπικές ερευνητικές υποδομές που συνδέονται με την περιφερειακή στρατηγική για την Έξυπνη Εξειδίκευση π/υ έκαστη έως 1 εκ. €.**

Οι ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην ΠΣΤΕ σχετίζονται με την εξειδίκευση σε δραστηριότητες χαμηλής τεχνολογικής έντασης, το σχετικά χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού, τον μικρό αριθμό επιχειρήσεων και κλάδων με μεγάλη συγκέντρωση ερευνητικού προσωπικού, το χαμηλό βαθμό απασχολησιμότητας ερευνητικού προσωπικού σε μικρές επιχειρήσεις, την έλλειψη καινοτομικής κουλτούρας στις επιχειρήσεις, το χαμηλό βαθμό διείσδυσης ΤΠΕ στις παραγωγικές και καθημερινές δραστηριότητες, με οριζόντιο γνώμονα την άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19. Σε αυτό το πλαίσιο, **οι προτεραιότητες πολιτικής** της ΠΣΤΕ στο πλαίσιο του ΠΣ1 περιλαμβάνουν:

- **Ενίσχυση περιφερειακού ερευνητικού και καινοτομικού οικοσυστήματος, στα πλαίσια και τις κατευθύνσεις της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης.**
- **Πρώθηση της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και την τοπική αυτοδιοίκηση**
- **Υποστήριξη της υφιστάμενης και νέας επιχειρηματικότητας, με έμφαση στην καινοτόμο επιχειρηματικότητα.**
- **Ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για τον έξυπνο και καινοτόμο μετασχηματισμό της Περιφέρειας**
-

Η ενίσχυση του περιφερειακού ερευνητικού και καινοτομικού οικοσυστήματος της Περιφέρειας σχεδιάζεται μέσω της χρηματοδότησης της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, οι διαδικασίες επικαιροποίησης της οποίας θα ακολουθήσουν τον εθνικό προγραμματισμό σχετικά με την Εθνική Στρατηγική και την εξειδίκευσή της σε Περιφερειακές Στρατηγικές. Η **ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος της ΠΣΤΕ αποτελεί προτεραιότητα της Περιφέρειας** και αφορά κυρίως στους κλάδους στους οποίους παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα. Η ενίσχυση των ερευνητικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, οι οποίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον για επένδυση σε συναφείς δραστηριότητες όπως καταδεικνύεται τόσο από τα στατιστικά δεδομένα όσο και από τις διαδικασίες υλοποίησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, θα συμβάλει στην αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων για έρευνα και ανάπτυξη στην Περιφέρεια. Η ενσωμάτωση καινοτομιών στις λειτουργίες των επιχειρήσεων θα συμβάλουν στην αύξηση του αριθμού των καινοτόμων επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Περαιτέρω, η ενίσχυση των ΜΜΕ της ΠΣΤΕ θα επιδιωχθεί στην κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού των παραγωγικών τους διαδικασιών και της ενίσχυσης της απασχόλησης. Διευκρινίζεται εκ νέου, ότι σύμφωνα με τα μέχρι τώρα δεδομένα, οι δράσεις Κρατικών Ενισχύσεων θα προωθηθούν από το τομεακό πρόγραμμα ΕΠΑΝΕΚ, με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας να καλείται να χρηματοδοτήσει οριζόντιες κυρίως δράσεις υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας στην Περιφέρεια κατά την επόμενη ΠΠ.

Σημαντική **προτεραιότητα** για την ΠΣΤΕ αποτελεί η επέκταση της χρήσης των ΤΠΕ στην Περιφέρεια. Η περαιτέρω ενίσχυση των επενδύσεων των επιχειρήσεων σε ΤΠΕ θα συμβάλει στην μείωση της απόστασης των επιχειρήσεων της Περιφέρειας από τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς μέσους, όσον αφορά την ενσωμάτωση και χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής. Οι απαραίτητες παρεμβάσεις για την επέκταση και αναβάθμιση των υποδομών ΤΠΕ στην Περιφέρεια αναμένεται να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του ΣΠ.1.

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του στόχου πολιτικής θα σχεδιαστούν σε συμπληρωματικότητα με παρεμβάσεις στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού, επιδιώκοντας την βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα σχετικά με την έρευνα και τη χρήση ΤΠΕ, αντιμετωπίζοντας έτσι την χαμηλή εξειδίκευση του δυναμικού της περιφέρειας και συμβάλλοντας στη σύνδεση των δράσεων για τη βελτίωση των δεξιοτήτων με τις πραγματικές ανάγκες της παραγωγικής διάρθρωσης της Περιφέρειας.

ΣΠ2 «Μια πιο πράσινη χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική Ευρώπη μέσω της προώθησης της καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων»

Το προσχέδιο του ΕΣΠΑ θέτει τις κύριες επιλογές πολιτικής για την νέα προγραμματική περίοδο στους τομείς που αφορούν στον δεύτερο στόχο πολιτικής, τον τομέα της ενέργειας, τις αναγκαίες παρεμβάσεις για την πρόληψη κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές, την υιοθέτηση της κυκλικής οικονομίας από επιχειρήσεις και την ενίσχυση της βιομηχανικής συμβίωσης μεταξύ ΜΜΕ, την προώθηση της βιοοικονομίας, την ολοκληρωμένη διαχείριση αποβλήτων και τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της με στόχο την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών και την αποτελεσματικότερη προστασία πληθυσμού και οικοσυστημάτων, την προστασία της βιοποικιλότητας και των δασών.

Σύμφωνα με τη 2η Εγκύκλιο της Εθνικής Αρχής Συντονισμού για την προετοιμασία των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-27, στο πλαίσιο του ΣΠ2 κατά κανόνα θα ενσωματωθούν στο σχεδιασμό των **Περιφερειακών Προγραμμάτων** παρεμβάσεις που αφορούν στην επεξεργασία λυμάτων, την ύδρευση και την αποχέτευση. Θα ενσωματωθούν επίσης μικρές υποδομές στερεών αποβλήτων και τα μικρού μεγέθους αντιπλημμυρικά έργα, καθώς επίσης και δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας Δημοσίων κτιρίων.

Από το **Πρόγραμμα Περιβάλλον-Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή** θα υλοποιηθούν οι λοιπές δράσεις του ΣΠ2 που αφορούν το περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητας, καθώς και λοιπές δράσεις που αφορούν στην ενέργεια.

Στο **Πρόγραμμα για την Πολιτική Προστασία** στο πλαίσιο του ΣΠ2 θα ενσωματωθούν πρωτίστως παρεμβάσεις που αφορούν την προμήθεια εξοπλισμού πολιτικής προστασίας, και δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού συναφείς με τον τομέα.

Στην **Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας**, οι ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί σχετίζονται συνοπτικά με τις αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον από την κλιματική αλλαγή, την αύξηση συχνότητας εμφάνισης και έντασης ακραίων φαινομένων, την σημαντική επιβάρυνση του περιβάλλοντος και του υδροφόρου ορίζοντα στις βιομηχανικές περιοχές, την υστέρηση έναντι των στόχων για τη διαχείριση των αποβλήτων που θέτει το ΠΕΣΔΑ, τη μικρή διασύνδεση της παραγωγής ενέργειας με το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό, την υστέρηση στην ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας, την έλλειψη ρευστότητας για υλοποίηση νέων επενδυτικών σχεδίων λόγω της οικονομικής κρίσης των προηγούμενων ετών, την μη προστασία, διατήρηση και ανάδειξη του πλούσιου και διαφοροποιημένου φυσικού/οικολογικού αποθέματος, με οριζόντιο γνώμονα την άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19. Σε αυτό το πλαίσιο, **προτεραιότητες πολιτικής για την ΠΣΤΕ** αποτελούν:

- **Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με προϋποθέσεις σεβασμού και διατήρησης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, και των έξυπνων ενεργειακών συστημάτων**

- **Ενίσχυση των πολιτικών και υποδομών για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή ,και με στόχο την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων από φυσικές καταστροφές.**
- **Ενίσχυση και αναβάθμιση των δικτύων διαχείρισης υδάτινων πόρων**
- **Πρώθηση και εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας**
- **Ενίσχυση των πράσινων υποδομών και προστασία και βελτίωση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος**

Γενικότερα, όσον αφορά την πρόληψη και αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής θα επιδιωχθεί η προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης, μετά και την διαπίστωση της υψηλής ζήτησης που παρουσιάζουν οι σχετικές παρεμβάσεις στην ΠΣΤΕ. Προτεραιότητα επίσης αποτελούν οι επενδύσεις σε υποδομές για την προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης των κινδύνων και της ανθεκτικότητας στις καταστροφές με στόχο την κάλυψη του συνόλου του πληθυσμού της Περιφέρειας που αντιμετωπίζει συναφείς κινδύνους.

Η ανάγκη προώθησης των αρχών της **κυκλικής οικονομίας στη διαχείριση στερεών αποβλήτων**, αντιμετωπίζεται σε επίπεδο Δήμου με τον σχεδιασμό και την λειτουργία πράσινων σημείων, και υποδομών διαχείρισης βιοαποβλήτων

Στον τομέα της διαχείρισης Υδάτινων Πόρων επιδιώκεται η πλήρης συμμόρφωση της ΠΣΤΕ στην κοινοτική νομοθεσία. Σημειώνεται ότι κατά την τρέχουσα περίοδο από τους 49 Οικισμούς Γ Προτεραιότητας της Περιφέρειας, οι 5 παρουσιάζονται σε πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ,

Άλλοι 35 οικισμοί, έχουν έργα σε διάφορες φάσεις κατασκευής – αναβάθμισης – λειτουργικής ανταπόκρισης στις απαιτήσεις της Οδηγίας

Στην ουσία απομένουν να καλυφθούν με έργα 9 οικισμοί Γ΄ Κατηγορίας

Η γενικότερη στρατηγική της Περιφέρειας στον τομέα της διαχείρισης υδάτων και των στερεών και υγρών αποβλήτων σχεδιάζεται σε εναρμόνιση με τις αντίστοιχες εθνικές στρατηγικές και τα συναρμόδια Τομεακά Προγράμματα, στο πλαίσιο της ανάγκης κάλυψης των υποχρεώσεων της χώρας έναντι του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα αυτό.

ΣΠ3 Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων

Το προσχέδιο ΕΣΠΑ 2021-2027 προσδιορίζει τις βασικές προτεραιότητες της χώρας όσον αφορά τη ψηφιακή συνδεσιμότητα, τις οδικές, σιδηροδρομικές και θαλάσσιες μεταφορές, ενώ προσδιορίζει το πλαίσιο στον τομέα των αστικών μεταφορών με έμφαση στη συνέχιση υλοποίησης έργων σε Αθήνα/Θεσσαλονίκη και στην ανάγκη προώθησης της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας σε περιφερειακά αστικά κέντρα μεγάλου και μεσαίου μεγέθους. Οι επενδύσεις θα συνοδευθούν από την εφαρμογή ήπιων μέτρων (οργανωτικά, θεσμικά κ.α.) και την εγκατάσταση ευφυών συστημάτων. Οι επιλογές αυτές θα συμβάλλουν να επιτευχθεί ένα οικονομικά αποδοτικό, ασφαλές, περιβαλλοντικά βιώσιμο, προσβάσιμο πολυτροπικό, διαλειτουργικό και διασυνδεδεμένο σύστημα μεταφορών.

Από τα **Περιφερειακά Προγράμματα** στο πλαίσιο του ΣΠ3 θα χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις εθνικής ή/και διαπεριφερειακής κλίμακας καθώς και περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας

Από το **Πρόγραμμα Υποδομών Μεταφορών** στο πλαίσιο του ΣΠ3 θα χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις στο βασικό δίκτυο και στο αναλυτικό δίκτυο ΔΕΔ –Μ. Για τις παρεμβάσεις που προάγουν τη βιώσιμη πολυτροπική αστική κινητικότητα, το τομεακό Πρόγραμμα θα επικεντρωθεί στη χρηματοδότηση δράσεων σε μέσα σταθερής τροχιάς, όπως και σε λοιπές παρεμβάσεις τοπικής κλίμακας.

Από το **Πρόγραμμα Ψηφιακού Μετασχηματισμού** στο πλαίσιο του ΣΠ3 θα χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις για την προώθηση της ευρυζωνικότητας, και από το ΣΠ1 δράσεις ψηφιακού μετασχηματισμού πλην αυτών που αφορούν στην επιχειρηματικότητα (που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠΑΝΕΚ).

Οι ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην ΠΣΤΕ σχετίζονται με ελλείψεις στο οδικό δίκτυο που δημιουργούν ενδοπεριφερειακές ανισότητες, με ανεπαρκή ευρυζωνικά δίκτυα στην ύπαιθρο αλλά και σε αστικές και τουριστικές περιοχές, με την ενδοπεριφερειακή ανισορροπία σε σχέση με υποδομές σχετιζόμενες με την εφοδιαστική αλυσίδα, με ελλείψεις σε λιμενικές υποδομές και σε υποδομές προώθησης της πολυτροπικής κινητικότητας, με οριζόντιο γνώμονα την άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19. Οι προτεινόμενες **προτεραιότητες πολιτικής** για την ΠΣΤΕ και για τον ΣΠ3 συνοψίζονται ως εξής:

- **Ενίσχυση της ψηφιακής συνδεσιμότητας**
- **Ανάπτυξη και αναβάθμιση των μεταφορικών δικτύων**
- **Προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας**

Η βελτίωση της προσβασιμότητας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας και του ευρύτερου πληθυσμού **σε δημόσιες υπηρεσίες με χρήση των ΤΠΕ** αποτελεί μία εθνική προτεραιότητα, η οποία προϋποθέτει τον εκσυγχρονισμό των αντίστοιχων συστημάτων του Δημόσιου τομέα και την επίτευξη της μεταξύ τους διαλειτουργικότητας.

Η αύξηση της οδικής ασφάλειας αποτελεί σημαντική παράμετρο στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας. Κατά τις προηγούμενες και την τρέχουσα προγραμματικές περιόδους, κατασκευάστηκε μεγάλος αριθμός έργων, τα οποία αφορούν σε βελτίωση Εθνικών, Περιφερειακών και Τοπικών οδών, σε επεκτάσεις και βελτιώσεις λιμανιών Παραμένει, όμως, η ανάγκη συμπλήρωσης και βελτίωσης του βασικού οδικού δικτύου, ώστε να αντιμετωπισθούν οι ελλείψεις στο οδικό δίκτυο που δημιουργούν ενδοπεριφερειακές ανισότητες κι επικινδυνότητα (παρακάμψεις πόλεων & οικισμών) στους χρήστες του δικτύου. Βασική ανάγκη για την ΠΣΤΕ παραμένει η ολοκλήρωση των Διευρωπαϊκής και Διαπεριφερειακής σημασίας πλέγματος δικτύων και κόμβων συνδυασμένων μεταφορών, η οποία έχει πρωτεύουσα σημασία και κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Στο επίπεδο του περιφερειακού σχεδιασμού κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 ειδικότερες προτεραιότητες της Περιφέρειας αποτελούν ιδιαίτερα και μεταξύ άλλων:

- Η ολοκλήρωση του έργου «Βελτίωση Οδικού Άξονα Λαμία – Ιτέα – Αντίρριο, Τμήμα Τέλος Παράκαμψης Γραβιάς - Ισόπεδος Κόμβος Μεταλλείων Βωξίτη», προϋπολογισμού

€ 15,0 εκ. το οποίο έχει ενταχθεί και δημοπρατηθεί κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο.

- Το έργο του Οδικού Άξονα Εύβοιας (τμήμα Λέπουρα – Παραλία Οξυλίθου), το οποίο βρίσκεται κατά την τρέχουσα περίοδο σε προχωρημένη φάση ωρίμανσης. Ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός του έργου είναι € 18,0 εκ.

Περαιτέρω, έργα που αφορούν στην αναβάθμιση των συνδέσεων της ΠΣΤΕ με τα ΔΕΔ-Μ είναι άμεσα εξαρτημένα και από τη συνολική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των δικτύων αυτών (π.χ. ολοκλήρωση σιδηροδρομικού ΠΑΘΕ, σύνδεση με πολυτροπικούς κόμβους μεταφορών κλπ), όπως σχεδιάζονται και υλοποιούνται σε εθνικό επίπεδο και θα εξειδικευθούν και θα υλοποιηθούν σύμφωνα με τον αντίστοιχο εθνικό προγραμματισμό.

Σύμφωνα με το αναθεωρημένο **Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ)**, τα βασικά προτεινόμενα έργα της Περιφέρειας περιλαμβάνουν την ολοκλήρωση οδικού άξονα ΠΑΘΕ, τον Οδικό Άξονα Κεντρικής Ελλάδας (Ε65), τον οδικό άξονα Λαμία-Άμφισσα-Ιτέα-Αντίρριο, τον οδικό άξονα Άμφισσα-Λιδορίκι, τον Οδικό Άξονα Λαμία-Καρπενήσι-Αργίριο, όπου εκπονούνται με εντατικούς ρυθμούς οι σχετικές μελέτες, ενώ τμήμα του έχει ήδη υλοποιηθεί ή υλοποιείται (παρακάμψη Μακρακώμης και κόμβος με Ε65), τον Οδικό άξονα Θήβας-Λειβαδιάς-Λαμίας, τον **Οδικό** άξονα Λειβαδιά-Αράχοβα-**Δελφοί**-Άμφισσα, τον Οδικό Άξονα Λαμία – Μ.Μοναστήρι - όρια Ν. Φθιώτιδας/Καρδίτσας, τον Βόρειο οδικό άξονα Εύβοιας (Χαλκίδα – Ιστιαία – Λ. Αιδηψού) και τον Νότιο Οδικό άξονα Εύβοιας (Χαλκίδα – Λέπουρα – Κάρυστος), με σημαντικά τμήματα και σε προχωρημένη ωρίμανση, τις παρακάμψεις Βασιλικών και Αμαρύνθου.

Περαιτέρω, προτείνονται η ολοκλήρωση της κατασκευής της Σιδηροδρομικής Γραμμής Υψηλών ταχυτήτων στο τμήμα Τιθορέα – Λιανοκλάδι - Δομοκός. Είναι επίσης σκόπιμη η προώθηση της αναβάθμισης του λιμένα Χαλκίδας(Αυλίδα), που θα αποτελέσει κύριο εξαγωγικό κόμβο των επιχειρήσεων του Επιχειρηματικού Πάρκου Οινοφύτων – Σχηματαρίου. και η βελτίωση – επέκταση του λιμένα Στυλίδας. Η δυνατότητα επέκτασης των υποδομών του λιμένα της Ιστιαίας για την εξυπηρέτηση της κρουαζιέρας προϋποθέτει την διερεύνηση των προθέσεων των εταιρειών κρουαζιέρας για την ένταξη του μνημείου των Δελφών ως τόπο προορισμού αξιοποιώντας τους πλόες των κρουαζιερόπλοιων στην Αδριατική – Ιόνιο.

Στην Περιφέρεια, εκτός από τα προβλήματα της υποδομής, παρατηρούνται γενικότερα διαρθρωτικές και λειτουργικές αδυναμίες, καθώς και έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών ένταξης του σιδηροδρομικού δικτύου στη μεταφορική αλυσίδα. Αποτελεί αναπτυξιακή ανάγκη για την Περιφέρεια η προώθηση συνδυασμένων μεταφορών, η σιδηροδρομική και οδική σύνδεση των λιμένων και η αναβάθμιση του υπάρχοντος σιδηροδρομικού δικτύου ιδιαίτερα στο τμήμα Οινοφυτα – λιμάνι Χαλκίδας.

Περαιτέρω, στα οδικά έργα εθνικής εμβέλειας στο ΣΠΕΜ προβλέπεται το έργο της παράκαμψης Χαλκίδας (Π/Υ/ 200 εκ. €) με την παράκαμψη και των Ψαχνών, ενώ στα Οδικά Έργα Περιφερειακής Διάστασης τα έργα Βελτίωσης Οδού Λέπουρα – Παραλία Οξυλίθου (Π/Υ 18 εκ. €), Ολοκλήρωση κατασκευής Οδού Ραπταίοι – Ν. Στυρα – Στύρα (Π/Υ 4,2 εκ. €), βελτίωσης του Οδικού Άξονα Λαμίας – Ιτέας – Αντίρριου (Π/Υ 18,0 εκ. €) και το έργο Νεοχωράκι – Τανάγρα (Π/Υ 4,8 εκ. €).

Επιπλέον το ΣΠΕΜ περιλαμβάνει διαπεριφερειακά έργα εθνικής εμβέλειας, τα οποία αφορούν σε αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου τα οποία περιλαμβάνουν και τη ΠΣΤΕ καθώς και την κατασκευή τμημάτων του Άξονα Ε65. Στον κατάλογο των προτεινόμενων έργων περιλαμβάνονται επίσης δύο έργα Περιφερειακής Διάστασης που αφορούν στα λιμάνια Μαντουδίου και Στυλίδας, Π/Υ 16, 2 εκ. €.

Παρεμβάσεις που αφορούν στην **βιώσιμη κινητικότητα** σε αστικές περιοχές θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις του Στόχου Πολιτικής 5 στο πλαίσιο της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης. Οι παρεμβάσεις αυτές θα στοχεύσουν στην ενίσχυση και ολοκλήρωση των

μεταφορικών συστημάτων στα μεγαλύτερα οικιστικά κέντρα, λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθύνσεις των Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας, την αξιοποίηση ΤΠΕ, την προώθηση ήπιων τρόπων μετακίνησης, την ισότιμη προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία, την σύνδεση με τους μικρότερους οικισμούς, με γενική επιδίωξη να καταστούν οι πόλεις πιο λειτουργικές εσωτερικά και πιο συνδεδεμένες με την ενδοχώρα της Περιφέρειας.

ΣΠ4 Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων Κεντρική επιδίωξη των παρεμβάσεων στον ΣΠ4 είναι μια πιο κοινωνική Ελλάδα μέσω της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό και της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά.

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ, **κεντρική επιδίωξη** των παρεμβάσεων είναι μια **πιο κοινωνική Ελλάδα μέσω της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό και της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά. Στο προσχέδιο του προγραμματικού εγγράφου προσδιορίζονται οι ειδικότερες επιδιώξεις της χώρας για τη νέα προγραμματική περίοδο, για την** αύξηση της απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού, την αναβάθμιση των υπηρεσιών εξατομικευμένης υποστήριξης, την προώθηση της προσαρμογής αυτοαπασχολούμενων, εργαζόμενων στην αλλαγή και της ενεργού γήρανσης, την προώθηση της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση μέσω μέτρων εναρμόνισης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και προώθησης καινοτόμων μοντέλων λειτουργίας των επιχειρήσεων.

Βασικές επιλογές αποτελούν επίσης η αναβάθμιση της ποιότητας και η ενίσχυση της εξωστρέφειας και της συνάφειας της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και της δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας, ιδιαίτερα στους νέους που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (NEETs 15 - 29) και τους μακροχρόνια άνεργους, συμπεριλαμβανομένων της λειτουργίας περιφερειακού μηχανισμού διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας. Επίσης σημαντική είναι η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των περιφερειακών θεσμικών οργάνων, των κοινωνικών εταίρων και των επιχειρήσεων για την ομαλή προσαρμογή στις αλλαγές μετά την COVID-19 εποχή.

Η βελτίωση των επιδόσεων και η ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης τίθενται στο επίκεντρο με έμφαση σε **ευάλωτες και ειδικές ομάδες και κυρίως στην ισότιμη πρόσβαση των γυναικών.** Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των θεσμών και μηχανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης αποτελεί βασική επιλογή με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων, τον περιορισμό της εισοδηματικής ανισότητας, του κινδύνου φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των έμφυλων και άλλων διακρίσεων. Επιπλέον, είναι απαραίτητη η στόχευση σε χρόνια περιθωριοποιημένες ομάδες όπως οι ουσιοεξαρτώμενοι, τα θύματα trafficking, κ.ά.

Ιδιαίτερης σημασίας αποτελούν οι δράσεις για τη διασφάλιση της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες καλής ποιότητας για τα παιδιά, τα οποία διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας, κοινωνικού αποκλεισμού ή μειονεκτούν. Πρόκειται για δράσεις στο πλαίσιο των συστάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την **«Εγγύηση για τα παιδιά»**, ώστε να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν υπηρεσίες όπως εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της βρεφικής (π.χ, παιδιά ΑμεΑ), της πρώιμης παιδικής εκπαίδευσης και φροντίδας, υγειονομικής περίθαλψης, υγιεινής διατροφής, δραστηριότητες πολιτισμού και αθλητισμού κ.α.

Στρατηγική επιλογή αποτελεί η **προώθηση παρεμβάσεων αποϊδρυματοποίησης** και μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο κοινότητας, καθώς και η κοινωνική ένταξη για πολίτες περιθωριοποιημένων κοινοτήτων και ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο, μέσω της αντιμετώπισης των σε βάρος τους διακρίσεων, της επισφαλούς στέγασης και της ένταξής τους στην εκπαίδευση. Βασική έμφαση επίσης θα δοθεί στη κάλυψη αναγκών της τρίτης ηλικίας που διαβιεί σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Η **θεσμική ενδυνάμωση των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών** για την ουσιαστική συμμετοχή σε παρεμβάσεις εκπαίδευσης, κοινωνικής επιχειρηματικότητας, απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης παραμένει στρατηγική επιλογή.

Η **καθολική υγειονομική κάλυψη** ως βασική επιλογή απαιτεί την ΠΦΥ επίκεντρο του δικτύου υγείας στη κοινότητα, έμφαση στην πρόληψη, μέριμνα για ευάλωτες και ειδικές ομάδες με συμβολή στην οικονομική – κοινωνική προστασία. Στο πλαίσιο αυτό βασική επιλογή είναι οι δράσεις για τη πρόληψη, προαγωγή και αγωγή υγείας.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η βελτίωση της διαχείρισης, της διοίκησης των υπηρεσιών, συμβάλλουν στην καθολική πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες σε ένα αποδοτικότερο σύστημα. Η τρέχουσα υγειονομική κρίση αναδεικνύει την προστασία της δημόσιας υγείας, ως θεμέλιο της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και αποτελεί πρόκληση για την ανάπτυξη ανθεκτικότητας.

Στο πλαίσιο του ΣΠ4 από το τομεακό **Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού-Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση** θα υλοποιηθούν δράσεις που αφορούν την απασχόληση, την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση. Ειδικά για την Επισιτιστική Βοήθεια και Υλική Στέρωση (ΕΒΥΣ) θα δημιουργηθεί ξεχωριστός άξονας προτεραιότητας στο Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού-Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση.

Στα **Περιφερειακά Προγράμματα** θα υλοποιηθούν από το ΕΤΠΑ έργα για την υγεία, την εκπαίδευση, την κοινωνική πρόνοια, καθώς και δράσεις/έργα πολιτισμού – τουρισμού, και από το ΕΚΤ+ όλες οι δράσεις για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό (τέως Θ.Σ.9) όπως και κατά την ΠΠ 2014-2020.

Οι ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην **ΠΣΤΕ** σχετίζονται συνοπτικά με τα επίπεδα ανεργίας στους νέους και στο γενικό ανθρώπινο δυναμικό, στη διαρροή εκτός Περιφέρειας εξειδικευμένου δυναμικού, με την ανάγκη ενίσχυσης των υποδομών υγείας και εκπαίδευσης, την στήριξη των ευάλωτων και ειδικών ομάδων, την ενίσχυση της χωρικής συνοχής, με οριζόντιο γνώμονα την άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19. **Οι προτεινόμενες προτεραιότητες πολιτικής** για την ΠΣΤΕ συνοψίζονται στις ακόλουθες:

- **Στήριξη της απασχόλησης, ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας και διεύρυνση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού**
- **Αναβάθμιση των υπηρεσιών και υποδομών εκπαίδευσης**
- **Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των ευάλωτων ομάδων και των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων και ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών**
- **Βελτίωση της ισορροπίας της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής**
- **Προώθηση των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη δια βίου μάθηση και την απασχόληση**

- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων σε ανάγκη και ιδιαίτερα των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού
- Προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη
- Ενίσχυση κι επέκταση των υπηρεσιών του περιφερειακού μηχανισμού παρακολούθησης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης
- Ενεργός και υγιής γήρανση με έμφαση σε ευάλωτες και ειδικές ομάδες πληθυσμού
- Στήριξη πληθυσμού απομακρυσμένων, ορεινών και δυσπρόσιτων περιοχών, με έμφαση στις ευπαθείς – ευάλωτες ομάδες

Η **διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής** προϋποθέτει την υλοποίηση ενός πλέγματος παρεμβάσεων, οι οποίες συνδυασμένα επιδιώκουν την κάλυψη αναγκών διαφορετικών ομάδων του πληθυσμού. Η βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές και υψηλής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες χωρίς αποκλεισμούς, για το σύνολο του πληθυσμού της περιφέρειας που αντιμετωπίζει προβλήματα πρόσβασης αποτελεί κεντρική προτεραιότητα της ΠΣΤΕ στον τομέα αυτό για τη νέα προγραμματική περίοδο. Η διασφάλιση πρόσβασης σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες, οι δράσεις για την αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού και στεγαστικού διαχωρισμού και η ανάπτυξη υπηρεσιών φροντίδας που βασίζονται στην οικογένεια και την κοινότητα αποτελούν μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντική είναι η λειτουργία του περιφερειακού μηχανισμού κοινωνικής ένταξης για τη διαρκή παρακολούθηση των αναγκών του κοινωνικού πεδίου και τον σχεδιασμό και την προώθηση νέων δράσεων. Σημειώνεται παράλληλα, ότι μέσα από τον ΣΠ4 θα προωθηθούν δράσεις δημιουργίας και εκσυγχρονισμού υποδομών κοινωνικής προστασίας, αναψυχής και πολιτισμού, με βάση τα κατά τόπο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Στον **τομέα της Υγείας** έμφαση αποδίδεται στη συμπλήρωση των παρεμβάσεων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου στον τομέα της πρωτοβάθμιας υγείας και με προτεραιότητα την κάλυψη των αναγκών των περισσότερο απομακρυσμένων περιοχών της Περιφέρειας. Η συνέχιση παρεμβάσεων που αφορούν σε ειδικές ανάγκες στους τομείς της ψυχικής υγείας και των εξαρτήσεων θα εξετασθεί σε συνάρτηση με την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των αντίστοιχων παρεμβάσεων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου και του εθνικού σχεδιασμού σε αυτούς τους τομείς.

Στον **τομέα της Εκπαίδευσης**, προτεραιότητα αποδίδεται στην ολοκλήρωση των έργων βελτίωσης των υποδομών προσχολικής εκπαίδευσης, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με την καταγραφή που έχει διενεργήσει η Περιφέρεια αλλά και στην κάλυψη των αναγκών των νέων Πανεπιστημιακών τμημάτων που λειτουργούν στην Περιφέρεια μετά την λήψη αποφάσεων από το Υπουργείο Παιδείας αναφορικά με τον αριθμό και την χωροταξική κατανομή των ΑΕΙ στην Περιφέρεια. Βασική επιλογή αποτελεί η αναβάθμιση της ποιότητας και της συνάφειας της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας.

ΣΠ5 Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

Σύμφωνα με την 1^η υποβολή του σχεδίου ΕΣΠΑ 2021-2027 για τη χώρα, οι ολοκληρωμένες χωρικές στρατηγικές με την αξιοποίηση των χωρικών εργαλείων ΟΧΕ και ΤΑΠΤΟΚ θα εφαρμοστούν σε περιοχές που θα πληρούν κατ' ελάχιστο τα κριτήρια που θα προσδιοριστούν από τις εθνικές αρχές και θα αναφερθούν στα Προγράμματα. Προβλέπεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων **σε τέσσερις κατηγορίες περιοχών** προάγοντας την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη τους:

Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε αστικές περιοχές που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού ιστού, τον πολιτισμό και την ασφάλεια. Ως αστικές περιοχές νοούνται: α) Αστικές περιοχές με πρόβλεψη για ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις από τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, β) Οικιστικές ενότητες (λειτουργικές περιοχές) ή πόλεις που αναπτύσσονται σε μία ή περισσότερες Δημοτικές Ενότητες και με πληθυσμό > 50.000 κατοίκων. γ) Πόλεις-έδρες Περιφερειακών Ενοτήτων που δεν καλύπτονται από τα παραπάνω, με σημαίνοντα λειτουργικό ρόλο αστικού κέντρου.

Εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών (ΟΧΕ, ΤΑΠΤΟΚ) στις ορεινές, αγροτικές και παράκτιες περιοχές που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Θα δοθεί βαρύτητα στην ανάπτυξη των αγροτικών, παράκτιων και των απομακρυσμένων περιοχών, επιδιώκοντας έτσι την ομαλή σύνδεσή τους στον εθνικό παραγωγικό και οικονομικό χάρτη μέσω ήπιας ανάπτυξής τους, καθώς και στην ανάπτυξη κοινοτήτων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας σε παράκτιες και εσωτερικές περιοχές.

Εφαρμογή Ολοκληρωμένων Στρατηγικών στις νησιωτικές περιοχές και συμπλέγματα νησιών που στοχεύουν στην βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα, στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην αξιοποίηση των προοπτικών τους. Επιδιώκεται κατά προτεραιότητα η άρση της γεωγραφικής απομόνωσης, η αειφόρος ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο και η διασφάλιση ποιοτικών συνθηκών διαβίωσης.

Ολοκληρωμένες στρατηγικές σε περιοχές που εμφανίζουν χωρική και θεματική συνέχεια, με δυνατότητα αξιοποίησης πλουτοπαραγωγικών πόρων και ιδιαίτερων τοπικών χαρακτηριστικών: πολιτιστικών, τοπικής παραγωγής, τουριστικής δραστηριότητας. Η συνεργασία διαπεριφερειακών ή τοπικών περιοχών που παρουσιάζουν λειτουργική/χωρική συνέχεια έχει στόχο την προώθηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών παρεμβάσεων που θα επιφέρουν προστιθέμενη αξία στις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες και ενδυνάμωση της ενιαίας πολιτισμικής ταυτότητας.

Και για τους τέσσερις παραπάνω τύπους περιοχών προβλέπεται κατά κανόνα μίγμα παρεμβάσεων σε τομείς όπως: Υποδομές, Κλιματική Αλλαγή, Περιβαλλοντική Ανθεκτικότητα, Οικονομική Ανάπτυξη, Κυκλική Οικονομία, αντιμετώπιση Κοινωνικών Ανισορροπιών.

Ο ΣΠ5 θα χρηματοδοτηθεί **αποκλειστικά από τα Περιφερειακά Προγράμματα**. Αποτελεί ένα ευέλικτο εργαλείο που θα υποστηρίξει τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων στη χώρα και το οποίο μπορεί να αξιοποιήσει για την υλοποίηση των παρεμβάσεων και τα πεδία παρέμβασης από τους υπόλοιπους ΣΠ 1-4.

Η **προώθηση της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών αποτελεί βασική προτεραιότητα για την ΠΣΤΕ** ιδιαίτερα σε περιοχές

της Περιφέρειας που εμφανίζουν προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και αποσύνθεσης του κοινωνικού ιστού ή/και περιοχές οι οποίες εμφανίζουν αναπτυξιακή δυναμική.

Στο τομέα της **Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης**, ήδη κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, αναγνωρίστηκε η ανάγκη για την αποκατάσταση του οικονομικού ιστού των πόλεων και της λειτουργίας τους ως κινητήριες δυνάμεις στην ευρύτερη περιοχή επιρροής, η αντιστροφή της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης ιδίως περιοχών συγκέντρωσης μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων, υποβαθμισμένων εμπορικών κέντρων και εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών/ βιοτεχνικών/ επαγγελματικών ζωνών, η αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης με αναζωογόνηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και ανασυγκρότηση των κοινωνικών υποδομών, η προώθηση της σύνδεσης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στο αστικό περιβάλλον, η αντιστροφή της αστικής διάχυσης, η ανάκτηση του δημόσιου χώρου. Τέτοιες προκλήσεις εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι αστικές περιοχές της Περιφέρειας.

Περαιτέρω, βασικό αναπτυξιακό στόχο αποτελεί η εξυγίανση και αποκατάσταση των επιβαρυσμένων περιοχών όπως ο ποταμός Ασωπός και η βιομηχανική περιοχή Σχηματαρίου - Οινόφυτων. Ιδιαίτερη προτεραιότητα αποδίδεται στη χωρική ενότητα της ΛΑΠ Ασωπού, όπου είναι ζωτικής σημασίας η συνέχιση της σχεδιασθείσας ολοκληρωμένης παρέμβασης. Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του ΠΕΠ της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου προβλέπεται η υλοποίηση της ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής για την ολοκληρωμένη ανάδειξη και δικτύωση σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και τη διαμόρφωση ενός διακριτού και επώνυμου τουριστικού προϊόντος (Πολιτιστική/Τουριστική/Περιβαλλοντική Διαδρομή Στερεάς Ελλάδας Επίσης, στο πλαίσιο της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης εφαρμόζονται τρεις Στρατηγικές ΒΑΑ (αστικά κέντρα των Δήμων Χαλκιδέων και Λαμιέων και στην ενιαία Δια-δημοτική Αστική Λειτουργική Περιοχή που συγκροτείται από τα Αστικά Κέντρα των Δ. Λεβαδέων, Θηβαίων και Αλιάρτου-Θεσπιέων) συνολικού προϋπολογισμού 30 εκ €. Η εξέλιξη των παρεμβάσεων κατά την τρέχουσα περίοδο, όσον αφορά τις υλοποιούμενες Στρατηγικές ΟΧΕ και ΒΑΑ και τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από αυτές, θα επιτρέψουν τον σχεδιασμό των νέων στρατηγικών για τη νέα προγραμματική περίοδο.

Οι στρατηγικές που θα σχεδιασθούν, όπως τονίζεται από τις Συστάσεις της Επιτροπής για την Ελλάδα (Ιούνιος 2019), πρέπει να στοχεύουν συνδυασμένα στην κοινωνική ένταξη, στην ενσωμάτωση των μεταναστών, στην απόκτηση δεξιοτήτων για τη μείωση της ανεργίας, και σε πολιτιστικές δραστηριότητες για την αύξηση της ελκυστικότητας των μειονεκτικών περιοχών. Ο προγραμματισμός της Περιφέρειας στο πλαίσιο του ΣΠ5 λαμβάνει υπόψη το πρόσφατα εγκεκριμένο Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο, το οποίο προτείνει την υλοποίηση παρεμβάσεων σε περιοχές όπως, η οικιστική περιοχή Λαμίας για την υλοποίηση της ένταξης των μεγάλων οδικών έργων, η ευρύτερη Περιοχή Χαλκίδας για την εξυγίανση και αναζωογόνηση των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών κτιρίων, η ευρύτερη Περιοχή της Λιβαδειάς και της Θήβας, παρεμβάσεις τουριστικής αναζωογόνησης στον άξονα Άμφισσα -Ιτέα – Δελφοί, ενώ ορίζει μια σειρά ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας ως περιοχών με προτεραιότητα παρέμβασης.

3.2 Χρηματοδότηση

Όπως προαναφέρεται η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανήκει πλέον στην κατηγορία των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της ΕΕ, γεγονός που συνεπάγεται ποσοστό συγχρηματοδότησης της τάξης του 85%. Οι χρηματοδοτικοί πόροι που διατίθενται για τη χρηματοδότηση του νέου Προγράμματος της Περιφέρειας ανέρχονται σε **403.288.795 € Δημόσιας Δαπάνης**, από τα οποία 342.795.475 € αποτελούν την Κοινοτική Συνδρομή και 60.493.320 € αποτελούν Εθνική Χρηματοδότηση. Σε σχέση με την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, οι κοινοτικοί πόροι παρουσιάζουν αύξηση κατά **255%** (από 96.614.198 € σε 342.795.475 €)

3.3 Διαδικασίες Προγραμματισμού – Δημόσια Διαβούλευση – Εταιρική Σχέση

Η έκδοση της 1^{ης} και της 2^{ης} Εγκυκλίου για τον Σχεδιασμό των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 από την Εθνική Αρχή Συντονισμού σηματοδοτεί την έναρξη των διαδικασιών προγραμματισμού της νέας περιόδου. Η ΕΥΔ του Ε.Π. Στερεά Ελλάδα, σε όλη την περίοδο του προγραμματισμού της νέας περιόδου θα βρίσκεται σε συνεργασία με τα Όργανα Κατάρτισης του ΕΣΠΑ και των Προγραμμάτων, όπως προσδιορίζονται από τη σχετική 1η Εγκύκλιο του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Στο επίπεδο της Περιφέρειας συγκροτείται Ομάδα Σχεδιασμού Προγράμματος (ΟΣΠ), σε συνεργασία με τους κοινωνικούς, οικονομικούς, περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς φορείς που λειτουργούν στην Περιφέρεια.

Περαιτέρω, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και η ΕΥΔ, στα πλαίσια ανάπτυξης της Εταιρικής Σχέσης με όλους τους φορείς και πολίτες της Περιφέρειας, ξεκινάει μία **διαδικασία ευρύτατης δημόσιας ηλεκτρονικής διαβούλευσης**, για τις ανάγκες της οποίας συντάχθηκαν και αποστέλλονται δομημένα ερωτηματολόγια προς το σύνολο των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων του Προγράμματος, με βάση τα οποία θα γίνει η καταγραφή των αναγκών της Περιφέρειας στους βασικούς τομείς και η συγκέντρωση των προτάσεων των φορέων, υλικό που θα αποτελέσει τη βάση της αρχικής διαδικασίας προγραμματισμού.

Το σύνολο του έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού, που είναι αναγκαίο για την κατανόηση του πλαισίου της νέας Προγραμματικής Περιόδου, βρίσκεται ήδη διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Διαχειριστικής Αρχής και την ειδική πλατφόρμα που έχει αναπτυχθεί για την υποστήριξη των διαδικασιών διαβούλευσης.

4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας 2021-2027 σχεδιάζεται ως ένα Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του νέου ΕΣΠΑ 2021 – 2027, όπως αυτό προσδιορίζεται από την έκδοση των αναμορφωμένων Κανονισμών των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) και εξειδικεύεται από τις στρατηγικές επιλογές του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027) και τις οδηγίες που παρέχονται από την Εθνική Αρχή Συντονισμού για τη διαμόρφωση των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Ειδικότερα, ο σχεδιασμός του Αναπτυξιακού Προγράμματος Στερεάς Ελλάδας 2021-2027 λαμβάνει υπόψη τα εξής:

- ο Την 1^η υποβολή για το Εθνικό σχέδιο ΕΣΠΑ 2021-2027 της χώρας (Δεκ.2020)

- 1η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ για το σχεδιασμό του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης: ΕΣΠΑ 2021-2027 στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγραμματισμού (Ιούνιος 2019)
- 2η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ για την προετοιμασία του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027 (Νοέμβριος 2020)
- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2018)
- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2018)
- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούνιος 2018)
- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τις ειδικές διατάξεις που διέπουν τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) ο οποίος υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τους μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2018)
- ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων της Ελλάδας του 2020 και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το Πρόγραμμα Σταθερότητας της Ελλάδας του 2020 (Μάιος 2020)
- Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2020: Αξιολόγηση της προόδου σχετικά με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, και αποτελέσματα των εμπειριστατωμένων επισκοπήσεων βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011- Έκθεση χώρας - Ελλάδα 2020 (Φεβρουάριος 2020)

Στο πλαίσιο αυτό, και σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού της χώρας, ο σχεδιασμός του ΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2021-2027 λαμβάνει υπόψη τα εξής:

- Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Νοέμβριος 2020)
- Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (Ιούνιος 2020)
- Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025 (Ιανουάριος 2021)
- Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020 (Απρίλιος 2020)
- Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 (Δεκέμβριος 2020)
- Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (Ιούνιος 2019)
- Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών 2014 - 2025 (1η Αναθεώρηση, 2019)
- Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (Νοέμβριος 2019)

Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΠΣΚΑ - 2019)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι:

Στην τρέχουσα Προγραμματική περίοδο 2014 -2020 από το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας, χρηματοδοτούνται σημαντικές παρεμβάσεις και έργα:

- Υλοποιούνται 15 έργα σύμπραξης επιχειρήσεων – ερευνητικών φορέων στα πλαίσια της RIS3 (Περιφερειακή Στρατηγική για την Έρευνα & Καινοτομία). Πρόκειται για καινοτόμα ερευνητικά σχέδια στα οποία συμμετέχουν συνολικά 20 επιχειρήσεις, 10 εργαστήρια 6 Πανεπιστημίων και 3 ερευνητικοί φορείς.
- Ενισχύονται 270 Μικρές και Πολύ Μικρές επιχειρήσεις για την εγκατάσταση ψηφιακού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού και την ψηφιακή τους αναβάθμιση
- Ενισχύονται 12 Μεσαίες Επιχειρήσεις σε επενδυτικά τους σχέδια
- Ενισχύονται πάνω από 1100 Μικρές και Πολύ Μικρές επιχειρήσεις με κεφάλαιο κίνησης (4.000 – 40.000 Ευρώ για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας COVID 19.
- Ενισχύονται 13 επενδυτικά σχέδια δημιουργίας νέων τουριστικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- Υλοποιούνται 9 έργα ενεργειακής αναβάθμισης/ εξοικονόμησης ενέργειας σε δημόσια κτίρια και βρίσκεται σε υλοποίηση το «Εξοικονομώ κατ' οίκον II, μέσω του οποίου θα αναβαθμιστούν ενεργειακά περισσότερες από 415 ιδιωτικές κατοικίες.
- Υλοποιούνται 12 έργα ύδρευσης για την βελτίωση της ποιότητας πόσιμου νερού σε οικισμούς της Περιφέρειας.
- Στα σχολικά κτίρια, υλοποιούνται 12 έργα και ένα οριζόντιο που έχει προμηθεύσει ήδη με ηλεκτρονικό εξοπλισμό όλα τα σχολεία της Περιφέρειας
- Υλοποιούνται εξοπλισμοί στα 8 Νοσοκομεία της Περιφέρειας , ύψους 7,5 εκατομμυρίων, από τα οποία τα 5 εκατομμύρια στα πλαίσια αντιμετώπισης της πανδημίας COVID 19
- Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί το νέο Νοσοκομείο Χαλκίδας, με προϋπολογισμό 70 εκατομμύρια Ευρώ
- Χρηματοδοτείται και θα ολοκληρωθεί εντός της περιόδου η προμήθεια από το ΕΚΑΒ, 17 νέων ασθενοφόρων.
- Ενισχύθηκαν με επικουρικό - ιατρικό , νοσηλευτικό και βοηθητικό προσωπικό (συνολικά 292 άτομα), όλες οι δομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας υγείας της Περιφέρειας, για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας COVID 19.
- Στο μεγάλο έργο του Φυσικού Αερίου έχουν δημοπρατηθεί και επίκειται η σύμβαση και έναρξη κατασκευής στα δίκτυα 3 πόλεων (Λαμία, Χαλκίδα, Θήβα) και δημοπρατούνται άμεσα τα έργα σε Λειβαδιά, Καρπενήσι, Άμφισσα.
- Ενισχύθηκε η Πυροσβεστική Υπηρεσία με 23 νέα πυροσβεστικά οχήματα.
- **Στον τομέα της αναβάθμισης της οδικής ασφάλειας:**
 - Ολοκληρώθηκε η σύνδεση ΠΘΕ με το πορθμείο Γλύφας.

- Δημοπρατήθηκε και ξεκινάει η κατασκευή του τμήματος Γραβιά – Βάριανη, στον άξονα Λαμία – Αντίρριο.
- Ενισχύθηκε η Ελληνική Αστυνομία με 61 νέα οχήματα.

- **Στον τομέα των υγρών αποβλήτων:**

Υλοποιούνται 11 έργα με 51 εκατομμύρια Ευρώ, που επιλύουν οριστικά τα προβλήματα αποχέτευσης και επεξεργασίας των λυμάτων σε 18 οικισμούς Γ΄ Κατηγορίας της Περιφέρειας, αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα και τους Βιολογικούς Καθαρισμούς σε δύο μεγάλες πόλεις της Περιφέρειας (Χαλκίδα- Θήβα).

- **Στον τομέα διαχείρισης στερεών αποβλήτων:**

εντάχθηκαν σημαντικά έργα, μετά και την έγκριση του νέου ΠΕΣΔΑ το Δεκέμβριο 2016, τα οποία οδήγησαν στο κλείσιμο και αποκατάσταση όλων των ΧΑΔΑ.

- **Στον κοινωνικό τομέα:**

- Ιδρύθηκαν και λειτουργούν κέντρα κοινότητας και στους 25 Δήμους της Περιφέρειας Εγκρίθηκε η παράταση λειτουργίας τους έως το τέλος 2023.

- Χρηματοδοτείται πλήρως η δράση για τη υποδοχή παιδιών (και παιδιών ΑΜΕΑ) σε παιδικούς-βρεφονηπιακούς σταθμούς, με αυξημένους πόρους.

- Ιδρύθηκαν και λειτουργούν 5 Τοπικές Μονάδες Υγείας (ΤΟΜΥ),

- Χρηματοδοτούνται όλες οι δομές κοινωνικής πολιτικής των μεγάλων Δήμων (κοινωνικά παντοπωλεία, φαρμακεία, συσσίτια).

- Χρηματοδοτούνται έως τέλος 2023 όλες οι μονάδες στήριξης κακοποιημένων γυναικών που λειτουργούν στην Περιφέρεια (Λαμία, Χαλκίδα, Θήβα)

- Χρηματοδοτούνται όλες οι δομές ημερήσιας φροντίδας ΑΜΕΑ (ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ).

- • Ιδρύθηκε και λειτουργεί η «ΓΕΦΥΡΑ». Μία πρότυπη δομή κοινωνικής παρέμβασης σε περιφερειακό επίπεδο. με πολύ πλούσια δράση,. Μία δομή που επεκτείνεται πολύ πέραν της γνωστής και συμβατικής κοινωνικής προστασίας, με δράσεις για αναπήρους (ηλεκτρικά αμαξίδια), σχολικά γεύματα, φοιτητικές υποτροφίες και άλλα πολλά. Για το σκοπό δε που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το ΠΕΠ (ως περιφερειακός φορέας παρακολούθησης κοινωνικών δράσεων), έχει αποσπάσει πολλές φορές την αναγνώριση.

- **Στον τομέα της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης:**

Σχεδιάστηκαν, εγκρίθηκαν και άρχισαν να υλοποιούνται σημαντικές παρεμβάσεις όπως αυτές των ΟΧΕ ΛΑΠ Ασωπού και ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής για την ολοκληρωμένη ανάδειξη και δικτύωση σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και τη διαμόρφωση ενός διακριτού και επώνυμου τουριστικού προϊόντος (Πολιτιστική/Τουριστική/Περιβαλλοντική Διαδρομή Στερεάς Ελλάδας), καθώς και οι στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στις μεγάλες αστικές περιοχές της Περιφέρειας.